ראשית חכמה — גדול השלום

גדול השלום שעליו העולם קיים, דתנן (אבות פ"א מי"ז) רבן שמעון בן גמליאל אומר על ג' דברים העולם קיים וכו'.

גדול השלום ששם הקדוש ברוך הוא שנכתב בקדושה ימחה על המים להטיל שלום בין איש לאשתו. רבי מאיר היה יושב ודורש בליל שבת, והיתה אשה אחת שם ששומעת קולו וערב לה, המתינה שם עד שנשלם והלכה לביתה ומצאה הנר שכבה, אמר לה בעלה היכן היית אמרה לו הייתי יושבת ושומעת קולו של דרשן אחד, נשבע לה שלא תכנסי לשם עד שתרוקי בפניו, טרדה מביתו ועשתה שלשה חדשים חוצה, עד ששמע רבי מאיר בא אליה ומצאה עם הנשים, אמר שמא יש בכם מי שיודעת ללחוש את העין שעיני מרדה עלי, אמרו לה שכינותיה הרי המקום כבר עשה רצונך להכשילו ותרוקי בפניו ותצא, אמר לה אמרי, אתה אמרת פעם אחת, כבר רקקתי ז' פעמים. אמרו לו תלמידיו כל כך בזית את התורה, אמר להם דיו לעבד להיות כרבו, לא די למאיר שיהא שוה לקונו, שהרי שמו הגדול שנכתב בטהרה ימחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו.

גדול השלום, שלא התחיל הקדוש ברוך הוא לבראת דבר בעולמו אלא בדבר שהוא שלום, ואיזה זה האור, שנאמר (בראשית א, ג) ויאמר אלהים יהי אור. ומנין שהוא שלום, שנאמר (ישעיה מה, ז) יוצר אור ובורא חשך עושה שלום. מכאן אמרו ז"ל (שבת כג ע"ב) נר ביתו וקדוש היום נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. פירוש האור נקרא שלום, לפיכך מקדימין הנר שהוא אור ושלום ליין.

רבי שמעון בן חלפתא אומר שאין כלי מחזיק ברכה אלא שלום, שנאמר (תהלים כט, יא) יי' עוז לעמו יתן וגו'.

גדול השלום שכשמלך המשיח בא אינו פותח תחלה אלא בשלום, שנאמר (ישעיה נב, ז) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר וגו'.

גדול השלום מן הברכה ומן השמירה, שהוא מסיים בו, כיצד, יברכך יי' (במדבר ו, כד-כו), זו ברכת פרי האדמה, ולדות האדם ולדות הבהמה, וכן הוא אומר (דברים כו, טו) השקיפה ממעון קדשך וגו'. וישמרך, מן הגייסות, וכן הוא אומר (תהלים לא, כד) אמונים נוצר יי'. יאר יי' פניו אליך, אלו טעמי תורה ודקדוקיה, וכן הכתוב אומר (משלי ו, כג) כי נר מצוה וגו'. ויחנך, שימשוך עליך חוט של חסד, וכן הוא אומר (דברים כח, י) וראו כל עמי ארץ וגו'. ישא יי' פניו אליך, שאם ידין עונותיך כנגד זכויותיך ביום הדין יכריע לך כף מאזנים של זכויות, וכן הוא אומר (תהלים פה, ג) נשאת עון עמך וגו'. ואף על פי כן השלום חביב מכלם שהוא באחרונה שנאמר, וישם לך שלום.

גדול השלום שניתן לבעלי תשובה שנאמר (ישעיה נז, יט) בורא ניב שפתים וגו'.

גדול השלום, ששמו של הקדוש ברוך הוא נקרא שלום, שנאמר (שופטים ו, כד) ויקרא לו יי' שלום. מכאן אמרו ז"ל שאין שואלין בשלום לא בבית הכסא ולא בבית המרחץ ולא במקום הטנופת.

וגרסינן באבות דרבי נתן (פי"ב) הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום וגו', מלמד שהיה אהרן שואל בשלום בוגדי ישראל ורשעי ישראל, וכשהיה אחד מהם מבקש לעשות עבירה היה אומר אוי לי מחר יבא אהרן ושואל בשלומי היאך אני משיבו, והיה בוש ולא היה סורח. וכן איש שהיה צוהב את חבירו, היה אהרן הולך אצלו ואומר לו בני למה צהבת חבירך, עתה בא אצלי והיה בוכה ומתחנן ואומר אוי לי שצהבתי את חבירי שהוא גדול ממני, שהרי עומד בשוק, לך בחסדך ובקש ממנו מחילה, וכך אומר לחבירו, כיון שיצאו לשוק ופגעו זה בזה היו מגפפין ומנשקין זה את זה, וכך היה אהרן עושה כל הימים עד שהיה מטיל שלום בין איש לחבירו.

וכן איש שהיה צוהב את אשתו ומשלחה מביתו, היה אהרן עושה שלום ביניהם, אם סרח האיש על האשה, אומר לה אהרן הריני עורבו שלא יכה אותך יותר ולא יקללך מעתה. וכן אומר לאיש הריני עורבה שאינה סורחת עליך מעתה. וכן היה עושה כל הימים עד שעושה שלום בין איש לאשתו, והיתה האשה מתעברת ויולדת ואומרת לא ניתן לי הבן הזה אלא בזכות אהרן, והיו קורין שמו אהרן. ואמרו ז"ל יותר מג' אלפים בישראל היה שמם אהרן. וכשמת חלצו יותר מכ"ד אלפים בנים ובני בנים, ולכך נאמר (במדבר כ, כט) ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל.

ועוד דרש בר קפרא שאפילו העליונים צריכין לשלום, שנאמר (איוב כה, ב) המשל ופחד עמו וגו', כיצד, הרקיע הוא של מים, שנאמר (תהלים קד, ג) המקרה במים וגו' והכוכבים הם של אש, שנאמר (תהלים קמח, ב) הללוהו כל כוכבי אור, והם בשלום זה עם זה, לא הם מרתיחין את הרקיע ולא הרקיע מכבה אותם, לכך נאמר עושה שלום במרומיו. המלאכים הללו גופיהן ברואים מן המים וקפואין ועומדין כזכוכית שנאמר (דניאל י, ו) וגויתו כתרשיש, וראשיהן של אש שנאמר ומראיהן כמראה הבזק, וכתיב (שם) ועיניו

כלפיד אש, לא זה מרתיח את זה ולא זה מכבה את זה, הה"ד עושה שלום במרומיו. מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ולא פגימת הקשת, אלא כשהלבנה מתחלת לחסר מתחלה חסרה מן הצד הרחוק מן החמה, והקשת לעולם אחורי החמה, שאילו היתה לפניה היו אומרים עובדי החמה ראו כחו של אלהינו שהקשת לפניו ויורה חצים, ויתחזק ידי עובדי ע"א.

דבר אחר עושה שלום במרומיו, הכריע בין העליונים והתחתונים, כיצד ביום ראשון ברא השמים והארץ מן העליונים ומן התחתונים, בשני ברא מן העליונים, שנאמר (בראשית א, ו) יהי רקיע. בג' ברא מן התחתונים (שם א, יא) שנאמר תדשא הארץ וגו'. בד' ברא מן העליונים, שנאמר (שם א, יד) יהי מאורות וגו'. בה' ברא מן התחתונים שנאמר תוצא הארץ. בששי ברא את האדם, אמר אם אני בוראו מן העליונים הרי זו מוספת על התחתונים בריה אחת, מה עשה בראו מן העליונים ומן התחתונים, שנאמר (שם ב, ז) וייצר יי' אלהים את האדם עפר, הרי מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים מן העליונים, לכך נאמר עושה שלום במרומיו. ומה אם העליונים שאין ביניהם לא שנאה ולא קנאה ולא תחברות צריכין שלום, תחתונים שיש בהם כל המדות הללו על אחת כמה וכמה.

גדול השלום שלא שבח הקדוש ברוך הוא לאהרן אלא בשלום, שנאמר (מלאכי ב, ה) בריתי היתה אתו החיים והשלום, ונתן לו מה שלא נתן לשום אדם ולא אפילו מקצת מלאכי השרת, שיכנס לפני לפנים, מה שאין אדם יכול ליכנס לשם אפילו אותם שכתוב בהם (יחזקאל א, י) ודמות פניהם פני אדם, שנאמר (ויקרא טז, יז) וכל אדם לא יהיה וגו'.

גדול השלום שבו נתבשר דוד, שנאמר (דה"א יב, יט) ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים וגו'.

גדול השלום שהוא קודם לשבחו של הקדוש ברוך הוא, שכן מצינו כשבא יתרו אצל משה רבינו ע"ה לא פתח לו לא ביציאת מצרים ולא בקריעת ים סוף ולא בעשרת הדברות ולא במן ולא בשלו, אלא בשלום, שנאמר (שמות יח, ז) וישאלו איש לרעהו לשלום וגו' ואחר כך ויספר משה וגומר.

גדול השלום, שכל מצות שעושין הרשעים בעולם הזה נותן להם שכרם בעולם הזה, וכגון חיים ובנים ועושר ונכסים, חוץ מן השלום, שנאמר (ישעיה מח, כב) אין שלום אמר יי' לרשעים.

גדול השלום, שאפילו עשה אדם כמה מצות ולא עשה שלום אין בידו כלום, שכן מצינו ביהוא שעקר ע"א מישראל והשמיד בית אחאב והרג לאיזבל, ולפי שלא עלה בידו שלום כאילו לא עשה כלום, שנאמר (מל"ב ט, יח) וילך רוכב הסוס לקראתו ויאמר כה אמר המלך השלום ויאמר יהוא מה לך ולשלום סוב אל אחרי.

גדול השלום שהוא קודם למלחמת הרשות, כדגרסינן באלה הדברים רבה (ה, יד) וקראת אליה לשלום (דברים כ, י), ראה כמה כחו של שלום, שכשפרע הקדוש ברוך הוא לעמון ומואב מנע מהם השלום, שנאמר (דברים כג, ז) לא תדרוש שלומם וגומר.

וגרסינן בעירובין ירושלמי (פ"ג ה"ב), אמר רבי יהושע הלוי מפני מה מערבין בחצרות, מפני דרכי שלום, מעשה באשה אחת שהיתה שנואה לחברתה, שלחה עירובה ביד בנה, נסבתיה וגפפתיה ונשקתיה, אתא לגבי אימיה אישתעי לה עובדא, אמרה הכדין רחימת לי ולא הוית ידענא, מתוך כך עשו שלום ביניהם, הה"ד (משלי ג, יז) וכל נתיבותיה שלום.

גדול השלום, שלא גלו אבותינו עד שהניחו השלום ותפסו המחלוקת לפיכך גלו לבין האומות, שנאמר (איכה ג, יז) ותזנח משלום נפשי וגו'. ומיום שחרב בית המקדש נתמעט השלום, שנאמר (ירמיה כה, לז) ונדמו נאות השלום.

ואנו חייבים לדרוש איש בשלום רעהו, וכן אנו חייבים לדרוש את שלום ירושלים בית קדשנו ותפארתנו, שנאמר (ירמיה כט, ז) ודרשו את שלום העיר וגו' כי בשלומה יהיה לכם שלום.

וכשיבא מלך המשיח שיגלה במהרה בימינו בשלום ויושיע אותנו, שנאמר (ישעיה נה, יב) כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה. וכתיב (שם ס, יז) ושמתי פקדתך שלום.

וברכת הארץ בשלום, שנאמר (זכריה ח, יב) כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה וגומר.

ארץ ישראל מתרוממת בשלום, שנאמר (תהלים קמז, יד) השם גבולך שלום.

ובזכות השלום הקדוש ברוך הוא מכין כסאו של דוד, שנאמר (תהלים עב, ז) יפרח בימיו צדיק ורב שלום. וכן בשלום מכין כסאו וכסא זרעו אחריו ובונה לו בית נאמן לעולם, שנאמר (שמ"ב כב נא, תהלים יח נא) מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם.

ת ו ש ל ב ע